

УДК 615.322:616.12

Присяжнюк О.А.¹, Мережко Л.О.²

¹ канд. хім. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. УФКСз-229м НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ МЕХАНІЗМІВ ФІТОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ДІЇ ПРИ КОМПЛЕКСНОМУ ЛІКУВАННІ ТА МЕДИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ХВОРИХ З ПАТОЛОГІЯМИ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ

Згідно зі статистикою 2017 року в Україні, в структурі поширеності серцево-судинні захворювання (ССЗ), відсоток осіб працездатного віку є значним і становить при гіпертонічній хворобі – 36,7%, при ішемічній хворобі серця – 27,8%, порушення ритму серця – 31,1%, інфаркті міокарда – 29,7%. В цілому у 37% працездатного населення України діагностовано ССЗ. Кожен четвертий пацієнт із серцево-судинною патологією має вік від 18 до 64 років.

Серцево-судинні захворювання (ССЗ) – це клас захворювань, які пов'язані з патологією серця або кровоносних судин. Існує маса причин їх

виникнення, різноманітні протікання, симптоми і прояви. Тому в кожному окремому випадку необхідно індивідуальне застосування поєднань лікарських трав з відповідними механізмами фармакологічної дії.

До серцево-судинних захворювань, які в сучасній медицині ефективно лікуються за допомогою лікарських рослин, лікувальних трав і фітопрепаратів на їх основі, відносяться: серцево-судинні неврози; ішемічна хвороба серця, стенокардія, інфаркт міокарда, інсульт, серцева недостатність, кардіоміопатія, аритмія серця, аневризма аорти, тромбоз, нейроциркуляторні дистонії, гіпертонічна хвороба і артеріальна гіпертензія, атеросклероз та ін.

Метою дослідження є аналіз лікарських рослин за механізмами дії, які найчастіше використовують в терапії серцево-судинних захворювань.

Кардіотонічна дія переважає в рослинах, що містять серцеві глікозиди. Ці рослини тонізують ослаблений серцевий м'яз, підсилюючи і стабілізуючи його скорочення, зменшуючи тахікардію. Це важливо для поліпшення живлення міокарду та його відпочинку. Серцеві глікозиди містять: різні види наперстянок, конвалія, строфант, горицвіт, морозник, жовтушник і ін. У клінічній практиці перевага надається препаратам на основі виділених з цих рослин чистих глікозидів, причому дози їх строго індивідуальні і визначаються тільки лікарем-кардіологом.

Судинорозширювальна і спазмолітична дія - ці два види активності подібні, але в практиці нерівнозначні. Рослини, що мають спазмолітичну дію знімають або зменшують спазм артерій і інших порожнистих органів, але в обмеженій кількості. На системний кров'яний тиск істотного впливу не мають. Їх застосовують при лікуванні стенокардії, спазмів судин головного мозку і кінцівок, кардіоневрозах. Серед рослин з такою дією виділяють: аніс, глід, м'ята перцева, меліса, пастернак, хміль та ін. Спазмолітичні властивості обумовлені наявністю в цих рослинах алкалоїдів, флавоноїдів, кумаринів, ефірних олій і т.ін. За активністю вони поступаються синтетичним препаратам і виділеним з рослин чистим речовинам. Тому, як вже було сказано, в гострих стадіях розвитку хвороби, фітотерапія не повинна підміняти сучасні засоби: занадто важкі наслідки може спричинити сильний і тривалий спазм артерій (інфаркт міокарда, інсульт і т.п.). Область їх застосування - постійна підтримуюча терапія з метою зменшити ймовірність таких спазмів, їх частоту та інтенсивність.

Судинорозширювальна дія зі зниженням загального (системного) артеріального тиску (гіпотензивний ефект) має провідне значення в лікуванні гіпертонічної хвороби. Гіпотензивну дію мають герань лугова, буркун лікарський (жовтий), собача кропива, синюха, сухоцвіт, глід.

Антисклеротична дія лікарських рослин передбачає зниження рівня холестерину в крові і посилення його виведення. Має значення і зміцнення міцності судинної стінки за рахунок флавоноїдів, вітаміну Р і вітаміну Е

(часник, черемша, омела біла, рута запашна, діоскорея ніппонська, гіркокаштан, цмин пісковий). Курси фітотерапії атеросклерозу, як правило, дуже тривалі. вимагають наявності кількох альтернативних варіантів.

Сечогінна дія лікарських трав необхідна при лікуванні гіпертонічної хвороби і серцевої недостатності. При гіпертонії і набряках серцевого походження відбувається затримка в організмі натрію і води. Хоча лікарські рослини поступаються за активністю сучасним синтетичним препаратам, вони краще переносяться при тривалому прийомі, можуть поєднуватися з останніми і дозволяють зменшити їх дозування або частоту прийомів. Такою дією володіють: листя брусниці, берези, корінь петрушки, хвощ польовий, плоди ялівцю і ін.

Заспокійлива дія лікарських рослин дозволяє зменшити активацію серця нервовою системою. Це послаблює несильні болі і порушення серцевого ритму при кардіоневрозі, спазмах судин з провокацією гіпертонічного кризу, спазмах артерій серця, мозку, кінцівок. В результаті зменшується загальне відчуття дискомфорту. При неврозах важливо нормалізувати сон, особливо у літніх людей з труднощами засипання, частими пробудженнями, тривожними сновидіннями, нічними нападами кардіоневрозу, стенокардії. Тому до складу більшості зборів включають рослини з седативною і снодійною дією – серед них валеріана, ромашка, меліса, синюха блакитна та ін.

Таким чином, аналіз показав, що за універсальністю лікарські рослинні засоби не поступаються препаратам, створеним розумом людини, а за механізмами дії та полівалентністю інколи є незамінними при лікуванні патологій серцево-судинної системи. Це розширює доказову базу доцільності використання лікарських засобів рослинного походження.